

DE BONGARD

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKUNDEVERENIGING
DE BONGARD
SIMPELVELD - BOCHOLTZ

JAARGANG 14

NUMMER 1

MAART 2002

COLOFON

Medewerkers:

M.G.H. Vliex-Hensgens
M.J. Horbach
J.P. Janssen
P.H.J. Janssen
F.van der Smissen
W.A.A.F.Strolenberg

Eindredactie en vormgeving:

P.H.J. Janssen

Correspondentie-adres:

Mevr. M.Vliex-Hensgens
Stationstraat 3d
6369 VG Simpelveld
Tel.: 045 - 544 10 74

ISSN 1383 - 9896

INHOUD

Inhoudsopgave.	1
In Memoriam Jo Bemelmans	2
Van de redactie.	3
Activiteitenprogramma.	3
Kroniek en genealogie van het geslacht Rhoen.	4
De Vaaste.	12
Een vergeten wegkruis.	13
Sectie Techniek vraagt.	15
Zoekplaatje.	16

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het artikel ligt bij de auteur.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Dit tijdschrift verschijnt vier maal per jaar en is gratis voor leden van "De BONGARD"

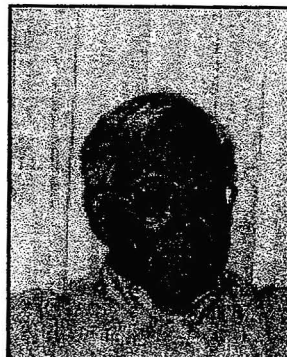
.Kosten lidmaatschap € 12,50 per jaar.

Aanmeldingen: Secretariaat "De BONGARD",

Wilhelminastraat 29, 6351 GN Bocholtz. Tel.: 045 - 544 11 17.

IN MEMORIAM

JO BEMELMANS

Op woensdag 9 januari jl. bereikte ons het bericht van het overlijden van ons Erelid Jo Bemelmans. Groot was onze verslagenheid.

Jo was van begin af lid van onze vereniging. Ook was hij lid van de sectie Dialect. Daar was hij een van de drijfveren. Met onverlaten ijver was hij degene die de werkgroep "Sjriefwies", door zijn taalkundige knobbel, steeds op het goede spoor bracht. Daar wist hij ook mede door zijn kennis van het dialect op een duidelijke manier uit te leggen waarom een bepaald woord op die manier en niet anders geschreven diende te worden.

Jo was ook degene die een belangrijke rol speelde in de werkgroep "Schooldialect". Hij maakte de leukste puzzels in het dialect waardoor de kinderen op een speelse manier kennis konden maken met hun "*moddersjproach*".

Hij was ook "*d'r Sjoetsengel*" van de sectie. Kwam de sectie geld tekort dan was hij degene die bijspong. Vooral door zijn openhartig, eerlijk en humoristisch optreden tijdens onze vergaderingen laat hij een groot gat achter.

Ook buiten onze verenigingen is hij zeer actief geweest. Zo was hij Hoofd van de Lambertusschool te Kerkrade, drager van het Verzetshedenkingskruis, en diverse andere verzetsonderscheidingen en lid van de Bond van Oud-Stoottroepers Zuid-Limburg.

Hij was een diep religieus man en een bijzonder Maria-vereerder. Op zijn vele tochten, tot ver in het buitenland, vond hij wel een oord waar Maria bijzonder vereerd werd. Van al die bedevaartsoorden bracht hij een beeltenis mee naar huis. Zo ontstond bij hem thuis een mooie verzameling van beelden, ook van genadeoorden, die hij nog hoopte te bezoeken.

Wij zijn een groot vriend kwijtgeraakt!
Hij zal steeds in onze gedachten verblijven.

Als dit onze gevoelens zijn, hoe groot moet dan het verlies voor Fieneke, zijn vrouw, zijn!
Onze gedachten gaan naar haar uit en wij wensen haar veel sterkte toe bij het verwerken van haar verdriet.

Het Bestuur.

Van de redactie.

Zoals u al zag heeft ons lijfblad een nieuw jasje gekregen. De afbeelding is een fragment uit de kaart die pastoor Dydden ruim vierhonderd jaar geleden tekende. Het is een voorstelling van het "Domus Bongard", het "Huis Bongard" waaraan onze vereniging haar naam ontleent.

Dit ter gelegenheid van het feit dat onze vereniging dit jaar haar Derde Lustrum viert, iets waar u ongetwijfeld meer van zult horen want zoiets laat je niet onopgemerkt voorbijgaan.

Vijftien jaar is een hele tijd, waarin ons ambachtelijk, met veel plak- en knipwerk samengesteld blaadje uitgroeide tot een tijdschrift wat er zijn mag. Onze dromen uit de begintijd zijn dus redelijk verwezenlijkt. Toch blijft er nog wat te dromen over. Zoals een tijdschrift met een groter budget, in kleur, met beter papier en een ongelimiteerde hoeveelheid auteurs die aan de lopende band artikelen schrijven.

Vooraf dat laatste zal wel een utopie blijven.

Aan de rest gaan we de komende vijftien jaar werken!

ACTIVITEITENPROGRAMMA

VOOR HET EERSTE HALFJAAR VAN 2002

Dinsdag	16 april	20.00 uur:	<i>Algemene Ledenvergadering gevolgd door een korte lezing</i>
Zaterdag	27 april		<i>Wandeling door Kornelimünster Korte excursie</i>
Dinsdag	28 mei	20.00 uur: lezing:	<i>Onderwerp nog niet bekend.</i>
Zaterdag	15 juni		<i>Wandeling door Vaals Korte excursie, geleid door mevr. R. Vermeeren</i>

KRONIEK EN GENEALOGIE VAN HET GESLACHT RHOEN

DEEL 1

door H. van Wersch

Bij het bladeren in een oud familiealbum vond ik jaren geleden het portret van mijn overgrootmoeder Anna Catharina Hubertina Rhoen. Het was een soort kleurenfoto van een statige deftige dame. In vol ornaat, zeer sjieke kleren, schitterende halsketting om en aan haar vingers vijf prachtige ringen. Zij staat er als een echte "grand lady" op. Met doordringende ogen kijkt ze je aan. Er gaat iets fascinerends van dit gezicht uit. De foto werd allerwaarschijnlijkst rond 1870 - in de beginfase van de fotografie - gemaakt. Uit de gelaatstreken van deze vrouw dwingt je iets om te proberen erachter te komen hoe haar leven is geweest. Wie en hoe was zij? Het zal niet gemakkelijk zijn om daar een-twee-drie antwoord op te geven.

De bedoeling van mijn verhaal is om aan de kleinkinderen van mijn kleinkinderen te laten zien waar en hoe de grootouders van hun grootouders geleefd, gewoond, gewerkt en gehandeld hebben.

Want door je ouders en voorouders blijf je verbonden met het verleden en door je kinderen en kleinkinderen zit je vast aan de toekomst.

Daarom zijn we op zoek gegaan naar de wortels van de stam RHOEN.

Op 31 mei 1947 heeft in heel Nederland de laatste grote volkstelling plaats gehad. Voor iedere provincie is toen een repertorium van familienaamen opgemaakt. Zo kan men nagaan hoe vaak een bepaalde familienaam in een provincie voorkomt.

Wat Limburg betreft zien we dat de naam Rhoen in 1947 zevenendertig keer genoemd wordt en dat verdeeld over de volgende gemeenten:

Maastricht 3x, Bocholtz 20x, Heer 1x, Echt 1x, Gulpen 1 x, Heerlen 5 x, Roermond 1 x, Simpelveld 1 x, Sittard 1 x, Vaals 3 x.

Deze 37 "Rhoenen" hebben we kunnen traceren en het is heel duidelijk dat de bakermat van hen in Bocholtz ligt.

Maar hoe was dat in het verleden?

Via officiële akten als koopakten - testamenten - grondruil - geboorten - huwelijk- en overlijdensakten en andere gegevens hebben we geprobeerd een kroniek over de stam

Rhoen samen te stellen en die in het licht te plaatsen van de toenmalige tijdgeest.

Nu en dan zullen we wel eens onze wenkbrauwen moeten fronsen en conclusies trekken die voor menigeen in onze tijd misschien eigenaardig en zeer dubieus overkomen.

De eerste gegevens die we van het geslacht Rhoen hebben gaan terug tot het einde van de zeventiende eeuw.

In het bulletin van "Het Land van Herle" (jrg. 1963, p. 77-80 en 97-100) lezen we in een artikel van Jo Horst over het goed "De Lirp" te

Welten, dat 21 maart 1673 Adolf Croon acht bunder land aan *Caspar Rhoen* en zijn huisvrouw *Cornelia Schoonbrood* verkoopt voor 19½ stuiver de kleine roede. Bovendien 3 malder haver, 2½ malder rogge en een paard.

De betaling hiervan zou in gedeelten gebeuren.

Op 24 oktober 1686 had deze Caspar Rhoen in Welten nog enkele andere percelen gekocht; onder andere een weide genaamd "de oude Lirp" groot 318 roeden en enkele stukken land uit de goederen "Ten Doom" afkomstig.

De familie Rhoen woonde in de "Moorenstraat" te Heerlen, naast Schepen Bogermannes die toentertijd in Heerlen notaris was.

In 1689 verkocht Caspar Rhoen de helft van zijn huis aan Jacob Meyers

In de Moorenstraat (nu Plaarstraat) woonden in de 17^e eeuw de notabelen van Heerlen. De huizen van de families Bogermannes, Rhoen, Meyers en Bisschops lagen met de voorkant aan de Moorenstraat terwijl de achterzijden van deze panden uitkwamen op een "Gatsken" dat naar de Gasthuisstraat leidde. Dit "Gatsken" is nu het Emmaplein.

Deze Caspar Rhoen kon aan zijn betalingsverplichtingen niet voldoen en dreigde tengevolge van een proces voor het Leenhof van Valkenburg in september 1693 al zijn bezittingen kwijt te raken.

Door tussenkomst van enkele goede vrienden die hem wilden helpen werd 14 juni 1694 een oplossing gevonden om dit onheil te voorkomen. Caspar Rhoen moest binnen tien dagen 1000 gulden aan vorengenoemde Adolf Croon betalen en tegen Sintermeis (= 1 oktober: St. Remigius) 1694 nog eens 800 gulden. De resterende 200 gulden zou hem kwijtgescholden worden. (L.v.O. 2031 p.40)

Schepen Bogermannes bood aan zijn buurman Caspar Rhoen het gehele leengoed "De Lirp" - dat eigendom was van J.G. de Ceulere, hoogdrossaard tot Rochefort, en waarover Bogermannes als gevolmachtigde kon beslissen - in januari 1696 te koop aan.

Caspar Rhoen liet er geen gras over groeien en kocht 4 februari 1696 een gedeelte van de Lirp in Welten. Deze akte werd 14 februari 1696 in het Gichtregister te Heerlen ingeschreven. (L.v.O. 2031, p. 213-216)

In het verdere verloop van het artikel van J.Horst lezen we dat Caspar Rhoen halfwin van de Wingarshof was in 1701. Hij blijft 25

maart 1716 borg voor zijn zoon, ook Caspar Rhoen geheten. Deze was landmeter en gehuwd met Anna Scheeren. Hij was pachter van de hof genaamd "Obbendorf", gelegen binnen en buiten Haesdal (Schimmert).

Eerstgenoemde Caspar Rhoen gehuwd met Cornelia Schoonbrood was van 1709 tot 1721 pachter van de hof "Haaren" onder Voerendaal.

Dit lezen we in "Het Land van Herle" jg. 1953 pag. 22.

Een andere Caspar Rhoen vonden we in het "Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins" jg. 1956.

Hier lezen we het volgende:

"Burgerrichtsverleihung in der Reichsstadt Aachen:

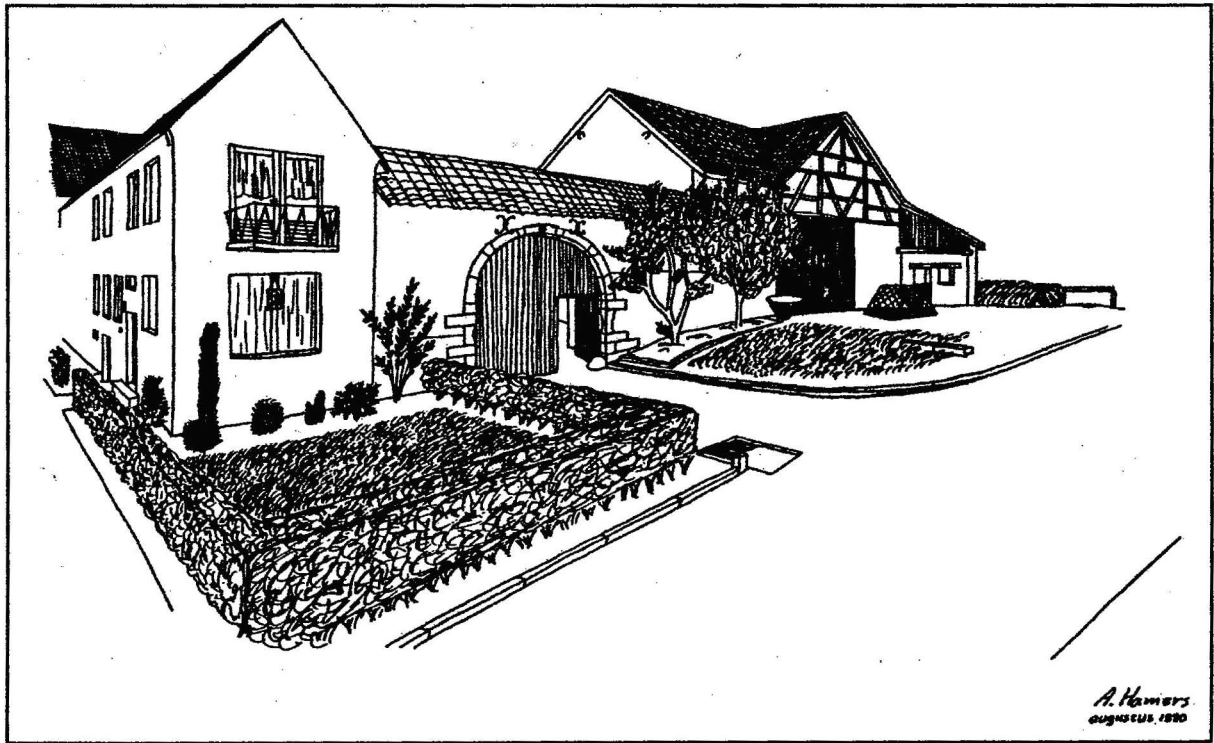
Kaspar Rhoen (alias Rohe) Landmesser. Bisher wohnhaft in Kirchrath. Seit 1715 geschworener Landmesser der General-Staaten (Holland). Seit 1717 des Rats von Brabant, daneben im Land zur Heijden und in Kornelimünster, sowie als unparteiischer Landmesser (bei Prozessen usw.) im Aachener Reich tätig. Wurde jetzt 14 februar 1746 zum geschworener Landmesser der Stadt Aachen bestellt". (d.w.z. beëdigd landmeter.)

Verder komen we nog een Jacob Rhoen tegen die van 1753-1760 in Simpelveld burgemeester was.

In het R.A.L.-stuk 2775-2777 wordt door Jakob Hendrik Rhoen rekening afgelegd van het inventarisarchief van de Schepenbank. In verband hiermee lezen we in "Genealogie Haeren-Vaessen" op pag. 67 het volgende:

"Hans Willem Dautzenberg wordt 12-10-1773 tot Schepen van de Heerlijkheid Simpelveld-Bocholtz aangesteld. Het patent wordt verleend door de weduwe van de Baron van Rochau. Dautzenberg kwam in de plaats van de overleden Schepen Jakob Rhoen."

We zien dat de naam Rhoen vooral als het landmeters betreft vaak in onze contreien voorkomt. Hoe de verwantschap tussen hen is, is nog niet helemaal achterhaald kunnen worden. Maar vanaf 1781 hebben we meer officiële gegevens.

Pentekening van "de Hoeve" of "d'r Hoof".

Jesus! Maria! Joseph! Klementina!

Gelij die Kintre, die in deere Heren, hemm ihre Werte folgen sinen auch. Offend. Joh. 14, 12.

+

Zum christlich-frommen Andenken
an die
wohlachtbare Frau
Anna Gertrud Kleynen,
geb. Rhoen, 3-R3

verstorben am 23. Mai 1871 zu Simpelvelb, am Versterben des Heil. Maria Hill, vorher gehirt mit den L. Herboldmünster, an den Folgen eines Herzanfalls, unter dem Gebot ihres theuren Eheatten und Angehörigen, sanft und gottselig im Herrn entschlief.

Die so fromme Dahingefohene wurde in der Pfarre Dohlsfeld den 10. Juli 1798 von der christlichen Kirche geboren und in der Pfarre des Herrn erzogen. Sie trat in den heiligen Ehestand mit Johannes Wilhelm Rhoen den 12. October 1813 und zeugte mit ihm fünf Kinder, von denen ihr die zwei Älteren in der Blüthe ihres Lebens in die Weltzeit voran gingen.

Die Verstorbene war eine fromme Ehegattin, eine zärtlich besorgte Mutter, eine fromme Christin, eine Helferin der Armen und Wohlthätenden. Mit diesen Tugenden und weltlichen Tugenden verband sie die größte Sanftmuth, das Herzens und eine wohlthätende Liebe gegen Jedermann; nur lebend ihr Wort nach des Heil. Iheru. Errede, erschien sie gerne und reichlich mit der größten Anbacht im Hause des Herrn und an seinen hochheil. Messe der Gnaden.

Wenn nun auch die Verpflichtung nach einem so erbaulichen Leben in uns die sehr Bereitwillig begründet, daß der Herr ihr bereits im Reiche der Seligen den Lohn verliehen habe, so bleibt doch ihre liebe Seele dem Opfere der Priester und dem Gebete der Gläubigen sehr empfohlen, auf daß sie desto eher ruhe im ewigen Frieden.

Die seltsche Beerdigung geschah am 26. Mai 1871, Vormittag 9 1/2 Uhr, in der Pfarrkirche zu Dohlsfeld.

Bidprentje van Anna Gertrude Kleynen-Rhoen

Voor notaris Hendrik Lintjens in Heerlen wordt in 1781 een koopakte opgemaakt waarin rentmeester Johann Peter Krauthausen uit Aken in volle eigendom het landgoed "De Hoeve" in de Bank Simpelveld-Bocholtz gelegen, omvattend de boerderij met de daarbij gelegen tuin, weide, land enz., ongeveer 80 morgen groot (\pm 20 ha) aan Caspar Rhoen en diens vrouw Elisabeth Laeven voor 14800 Maastrichtse guldens verkoopt. Dit echtpaar zijn de stamouders van de "Rhoenen" van vandaag.

De oorspronkelijke naam van deze boerderij (nu Hofstraat 9-11) was "*die Hove*" afgeleid van de familienaam van de bouwheer Balthasar van den Hove. (foto)

Deze was tevens eigenaar van het grote goed "Overhuizen".

Dit is een hoeve opgetrokken uit kalkbreuksteen en baksteen om een grote binnenplaats met ankers uit 1617. Op de sluitsteen van de ingangspoort 1679, een leeuwenkop en verder twee fraaie krulankers. (Deze gegevens zijn overgenomen uit de gemeentegids van Simpelveld.)

We laten hier de nakomelingen van het echtpaar **Rhoen-Laeven** volgen:

Caspar Rhoen:

geboren Kunrade,
gedoopt Voerendaal 11 maart 1740,
overleden Voerendaal 8 vendemiaire an 8 =
30 september 1799, oud 59 jaar, zoon van
Henricus Rohen en Gertrudis Lintjens,
gehuwd met

Anna Elisabeth Laeven

geboren Ransdaal,
gedoopt Klimmen 12 februari 1748
overleden Bocholtz 17 april 1811 (oud 63 jr.)
dochter van Petrus Laeven en Mechtildis Heuts.
Huwelijk 27 september 1772 te Klimmen, met
losbrief van Heerlen (26 september 1772)
Ondertrouw:
Klimmen 12 september 1772 (dominee)
Heerlen 13 september 1772 (dominee)

Kinderen uit dit huwelijk:

- 1 **Maria Mechtildis**
geboren Ransdaal
gedoopt Klimmen 10 januari 1774
overleden 13 januari 1774 (Ned.Herv.)
- 2 **(Anna) Gertrudis**
geboren Ransdaal
gedoopt Wijlre 2 mei 1775
overleden Ransdaal 30 april (mei) 1781
- 3 **(Anna) Elisabeth**
geboren Ransdaal
gedoopt Wijlre 22 oktober 1777
overleden Voerendaal 17 maart 1819
trouwt in Voerendaal op 10 vendemiaire an 9
(= 2 oktober 1800) met *Lambert Janssen*, 34
jaar oud, geboren te Voerendaal 6 mei 1766,
"laboureur", wonende te Kunrade, zoon van
Theodoor Janssen, "cultivateur" te Kunrade
en van Elisabeth Pluijmaekers.
- 4 **Maria Mechtildis**
geboren Ransdaal
gedoopt Wijlre 27 februari 1780
overleden Ransdaal 30 augustus 1781
- 5 **Henricus**
geboren Ransdaal
gedoopt Wijlre 11 augustus 1782
Hij is de hoofdpersoon in ons verhaal.
- 6 **Joannes Petrus**
geboren Ransdaal
gedoopt Wijlre 21 maart 1784
We komen later op hem terug.
- 7 **Joannes Henricus Hubertus**
geboren Bocholtz 30 november 1787
overleden Stettin \pm 1810
- 8 **(Joanna) Maria Catharina**
geboren Bocholtz 13 april 1790
overleden Bocholtz 18 april 1790
- 9 **Joanna Maria**
geboren Bocholtz 24 juli 1792
huwde Bocholtz 16 juni 1813
met *Johan Stassen*, zoon van *Pierre Stassen*
en *Johanna Habets*. Zij gingen wonen in
Hulsberg.
- 10 **Anna Gertrude**
geboren Bocholtz 10 juli 1795
overleden Simpelveld 23 mei 1871
Zij huwde Joh. Kleijnen en ze hadden een
boerderij in de Irmstraat in Simpelveld, nu

Irmstraat 63 tegenover de hoeve "op gen Treppes". Nakomelingen van hen (Sluijsmans) wonen nog altijd op dit adres. De initialen van hun namen zijn gegraveerd in de deurklopper van de poort.

Voor ons verhaal zijn nummer vijf en zes van belang, die we later uitvoerig zullen behandelen.

Voordat het echtpaar Rhoen-Laeven de boerderij "de Hoeve" betrok woonden zij in Ransdaal in de Heerlijkheid Wijlre. In Klimmen waren zij voor de predikant in 1772 getrouwd. Hieronder laten we de letterlijke tekst van dit huwelijk volgen:

"Denselven zijn te Klimmen ingeschreven Casparus Rohen (Rhoe) van Kunrode als bruidegom met Maria Elisabeth Laeven uit Ransdaal als bruid verzoeken die Predikant aldaar dat dezelve hier ook mogten geproclameerd worden, hetwelk vergund zijnde, hebben die personen hier de eerste proclamatie genoten, 13 september 1772"

Het huwelijk werd voor een protestants predikant gesloten. Dat vraagt natuurlijk om een verklaring.

In 1648 bij het einde van de Tachtigjarige Oorlog werd bij de vrede van Munster de Republiek der Zeven Verenigde Provinciën vrij en onafhankelijk. Over de verdeling van de vier Landen van Overmaas was men het nog niet eens.

Eerst in 1661 kwam het Partagetractaat tot stand dat bepaalde dat de vier Landen van Overmaas verdeeld werden tussen Holland en Spanje.

Zo kwamen van het Land van Rode de plaatsen Herzogenrath, Kerkrade, Simpelveld en Bocholtz bij Spanje en het andere deel o.a. Vaals, Gulpen en Margraten bij Holland.

In het Land van Valkenburg kwam Klimmen bij Holland.

In de gebieden die bij Holland kwamen was de katholieke godsdienst verboden. Daar maakten dus protestantse predikanten de dienst uit. De katholieke inwoners lieten hun

kinderen dan ook in het Spaanse gedeelte dopen.

In 1783, bij de woningtelling gehouden door pastoor Sougnez - parochieherder van Simpelveld van 1765 tot 1806 - staat als bewoner van de "Hoeve" vermeld Nicolaas Hupperts gehuwd met Johanna Helena Loyson. Tot 1785 mochten zij volgens het pachtcontract op de "Hove" blijven wonen. In 1784 werd hen door notaris J. Scheilen uit Simpelveld voor mei 1785 de pacht opgezegd. Het pachtcontract van zes jaar was dan geëindigd.

Voor die tijd woonde het echtpaar Rhoen-Laeven in Ransdaal in de Heerlijkheid Wijlre. Dit blijkt uit een testament dat zij op elkaar hadden laten opmaken op 27-08-1781. Dit gebeurde voor de keizerlijke en koninklijke notaris Wijnands residerende binnen Schin op Geul in de Heerlijkheid Wijlre.

In dit testament komen we enkele interessante dingen tegen die voor onze familiegeschiedenis van belang zijn.

Zo lezen we dat bij het opmaken van het testament de comparant, nl. Caspar Rhoen ongezond van lichaam is, terwijl zijn vrouw "gesont" van lichaam is.

Mocht een van de echtelieden komen te overlijden voordat het kapitaal van de aankoop van de "Hoeve" zou zijn afgelost dan mocht de langstlevende enige stukken land groot 160 kleine roeden en een gebied van 396 kleine roeden - door hen gekocht van de heer P. Krauthauzen - verkopen en "uijt dese penningen te betaelen het kooppeld van den ingecogde Hoff "de Hoeve" te Bocholtz".

Bij het ondertekenen van het testament verklaart Caspar Rhoen nauwelijks te kunnen schrijven, terwijl zijn echtgenote verklaart niet te kunnen schrijven.

Toen het echtpaar Rhoen-Laeven in 1785 vanuit Ransdaal naar hun eigen boerderij in Bocholtz verhuisde hadden zij nog drie kinderen. (Zie de lijst.)

In die tijd stond men aan de vooravond van geweldige omwentelingen in Europa, zowel op politiek als sociaal gebied. In 1789 brak in Frankrijk de grote Revolutie uit die de hele

toenmalige wereld op zijn kop zou zetten. In 1794 trokken de Franse legers onze streek binnen en brachten een massa veranderingen aan. Hadden we voor die tijd drie standen, - nl. de adel (de eerste stand) de geestelijkheid (de tweede stand) en het gewone volk (de derde stand) dat meer dan 95% van de bevolking uitmaakte - de Fransen schaften deze ongelijkheid af. Volgens hun wetten waren alle mensen gelijk. De privileges die de eerste en tweede stand genoten verdwenen hiermee.

Ook kwam er toen een einde aan de Schepenbank Simpelveld. In plaats daarvan kregen we 2 gemeentes, namelijk Simpelveld en Bocholtz. Beide dorpen kregen nu een "*municipalité*" of gemeenteraad waar de burgers lid van konden worden. De taak van schout en schepenen werd overgenomen door een "*maire*" (burgemeester) en "*adjoints*" (wet-houders).

De Franse wetten werden hier ingevoerd, waaraan alle burgers zich hadden te houden.

De kerkelijke goederen, vooral die van de kloosters, werden door de staat geconfisqueerd, d.w.z. verbeurd verklaard, in Bocholtz o.a. de Kruisbroedershof. Deze goederen dienden als onderpand voor de waardeloze assignaten (papiergeld) die de Franse staat uitgaf. De tienden, een soort pacht die de boeren aan de adel en de kerk moesten betalen, werden afgeschaft. Ook op kerkelijk gebied kregen we hier grote veranderingen.

In die periode was Aug. Sougnez pastoor van Simpelveld en Bocholtz. Toen de Franse troepen op 24 september 1794 onze dorpen binnentrokken was de parochieherder een week eerder uit angst naar de overkant van de Rijn naar Duisburg gevlucht. Niet met lege handen maar met een knecht en twee volgeladen karren zocht hij een veiliger schuilplaats op. Dat hij bang was is te begrijpen want in diezelfde maand september 1794 waren in Parijs meer dan 6000 mensen door de aanhangers van de Revolutie vermoord.

Pastoor Sougnez had voor zijn vertrek naar Duisburg een plaatsvervanger aangesteld. Deze wilde echter geen dienst doen in

de kapel van Bocholtz. De parochianen van Bocholtz hadden toen een geestelijke uit Aken, een zekere Dautzenberg, bereid gevonden om bij hen de kerkelijke diensten te verrichten. Dat werd het begin van de afscheiding van de moederkerk Simpelveld. Dit heeft aanleiding gegeven tot een jarenlange strijd. In 1803 werd de parochie Bocholtz zelfstandig.

In het boek "*Bocholtz, kroniek van een kerkdorp*" van Jos. Crott en Jo Hoen kunnen we lezen hoe deze strijd zich toen ontwikkeld heeft en hoe het afgelopen is.

Hoe in deze turbulente tijd het gezin Rhoen-Laeven op de "Hoeve" gereageerd heeft kunnen we slechts gissen. In ieder geval zal het de kinderen in het gezin sterk beïnvloed hebben. Allerwaarschijnlijkst hebben zij in Bocholtz de school bezocht en daar de eerste beginselen van lezen, schrijven en rekenen bijgebracht gekregen. Ze zijn in elk geval tot 1795 in Bocholtz gebleven want het tiende kind, Anna Gertrude, is 10 juli 1795 nog op de "Hoeve" geboren.

In 1796 werd Nicolaas Hupperts door de Franse bezetters tot "*maire*" benoemd. Dat is dezelfde Hupperts, gehuwd met Johanna H. Loyson, die in 1785 de "Hoeve" moest verlaten nadat Caspar Rhoen deze in 1781 gekocht had. Toen Hupperts tot "*maire*" benoemd werd woonde hij op de "Paumstraat". In dat jaar 1796 is het gezin Rhoen-Laeven naar Voerendaal verhuisd. Waarom? We weten het niet. Was het een wraakactie van de nieuwe "*maire*"?

Het gezin Rhoen heeft zijn intrek genomen in de grote hofstede "Haren". De "Hoeve" in Bocholtz zullen ze wel zolang verpacht hebben.

Zoals we al eerder zagen woonde van 1709 tot 1721 een Caspar Rhoen gehuwd met Cornelia Schoonbrood als pachter op deze hoeve. Allerwaarschijnlijkst waren dat de grootouders van het gezin Rhoen-Laeven.

Laatstgenoemd gezin heeft slechts enkele jaren (waarschijnlijk zes) op de boerderij "Haren" gewoond want volgens de akte van overlijden is Caspar Rhoen 1 oktober 1799

aldaar overleden. Zijn weduwe, Anna Elisabeth Laeven is na enkele jaren met haar zes kinderen teruggekeerd naar de hofstede "de Hoeve" in Bocholtz die nog altijd in hun bezit was.

In een aantekening over Bocholtz van dhr. B. Smeets z.g. lezen we het volgende:

"1802: *Rohe de la veuve de Gaspar. Cultivateur. Une maison rue de chaussée 9 verges. Granges, écuries et cour 30 verges. Rohe est propriétaire.*" We zitten midden in de Franse tijd.

De oudste zoon, Henricus, was toen al twintig jaar. Hij had in Voerendaal het meisje van zijn hart, Anna Catharina Pluymakers, gevonden. Haar ouders waren Peter Pluymakers en Catharina Cuijpers. Zij woonden als halfwin op het "Hoenshuis" een van de grootste boerderijen van Voerendaal.

Op 2 juni 1804 werd in Voerendaal het huwelijk Rhoen-Pluymakers gesloten. Johanna Catharina Pluymakers, geboren in Voerendaal op 1 november 1779, was bijna drie jaar ouder dan haar echtgenoot, de 21-jarige Henricus Rhoen.

Het jonge paar bleef voorlopig in Voerendaal wonen in het "Hoenshuis", want een jaar geleden - in 1803 - was de moeder van de bruid, Anna Catharina Pluymakers-Cuijpers, overleden. Daarom moest zij voorlopig het huishouden in het "Hoenshuis" waarnemen.

Volgens de huwelijksakte woonde Henricus met zijn moeder Anna Laeven, zijn broer Peter en de drie zusjes op de "Hoeve" in Bocholtz. Opvallend in deze akte is dat alle ondertekenaars "*des schrijvens ervaren*" waren, in die dagen een grote zeldzaamheid.

In datzelfde jaar 1804 werd Napoleon in de Notre Dame in Parijs door Paus Pius VII tot keizer gekroond. Frankrijk was toentertijd een van de machtigste landen in de wereld. Of onze voorouders zo graag onder Franse heerschappij zaten is te betwijfelen. Vooral het invoeren van de *conscriptie* (dienstplicht) vonden de meeste jonge mannen allesbehalve prettig.

Na elf maanden meldde zich op het "Hoenshuis" het eerste kind. van het echtpaar

Rhoen-Pluymakers. Zoon Maximiliaan werd 15-03-1805 in Voerendaal geboren. Als woonplaats en beroep van Hendrik Rhoen wordt vermeld Cunrade en landbouwer. De jonggeborene had als peetoom de oudste broer van de moeder, namelijk Maximiliaan Pluymakers.

Het jonge paar vertrok in 1806 uit Voerendaal om zich te vestigen op de "Kruisbroedershof", die ze van dhr. Daniels - de vroegere bewoner van de hof "de Bongard" gepacht hadden.

In de korte tijd die ze in Voerendaal gewoond hadden was er heel wat gebeurd.

De ouders van Anna C. Rhoen-Pluymakers waren kort na elkaar overleden. In 1803 werd de erfenis verdeeld van de goederen van Johannes Cuypers, de vader van Anna Pluymakers-Cuypers en in 1806 na de dood van de echtelieden Pluymakers-Cuypers kregen we de verdeling van de goederen van het Hoenshuis. Het hele bedrijf was ongeveer 27 ha groot. In die tijd, toen de meeste landbouwbedrijven slechts 5 à 6 ha groot waren was deze hofstede enorm groot.

Er waren zeven erfgenamen en het echtpaar Rhoen-Pluymakers in Bocholtz kreeg lot no. vier toebedeeld. Dit deel bestond uit acht percelen land en weide tezamen groot 1231 roeden of 3,66 ha.

In Bocholtz koopt het echtpaar Rhoen-Pluymakers de achttiende februari 1807 acht percelen land en weide van Jan Leonard Daniels en zijn huisvrouw Sophie M. Crijs. De grootte van deze landerijen bedroeg ongeveer 5 ha. De prijs die Henricus Rhoen er voor betaald heeft was 4736 francs of 4000 gulden Luyx. Al deze landerijen behoorden tot de hof "de Kruutsbreur".

Het echtpaar Daniels was voor de Franse tijd (1794) halfwin op "de Bongard".

Zoals we reeds eerder schreven werden bij de komst van de Fransen veel kloosters opgeheven en hun goederen verbeurd verklaard. Daniels, die door de Fransen tot "*maire*" benoemd werd, zag kans de "Kruutsbreur" voor een zacht prijsje te kopen.

Leonard Daniels is maar één jaar "maire" van Simplveld en Bocholtz geweest. In Bocholtz werd zijn opvolger Nic. Hupperts, de vroegere bewoner van de "Hoeve" en in Simplveld werd Scheilen benoemd. In 1798 wordt Theodoor van Wersch (de bewoner van "op gen Treppes" tot "maire" van Simplveld benoemd.

Later vertrok het echtpaar Daniels-Crijns naar Aken.

De boerderij zelf werd 13 juli 1812 door Henricus Rhoen van de kinderen Daniels gekocht.

De "Kruutsbreur" was vroeger onderhorig aan "De Bongard" en werd door de Heren van "De Bongard" aan de Paters van de Kruisbroeders in Aken gegeven. Deze moesten daarvoor iedere week twee keer naar Bocholtz komen om daar een Mis te lezen aan het altaar dat aan de H. Julianus gewijd was. Dit gebeurde als zoenoffer voor de moord op Jan van Gronsveld door Eustachius van de Bongard. Uitgebreider is dit verhaal te lezen in het boekje "Bocholtz, kroniek van een kerkdorp". (pag. 7 - 11)

Op 17 juni 1807 kreeg Henricus Rhoen een meningsverschil met de stad Aken over een van de bovengenoemde percelen die hij van Daniels gekocht had. Dit stuk land bevond zich langs de zogenaamde "Landgraaf". Dit gebied zou tot het Rijk van Aken behoren en daar moest belasting over betaald worden.

We hebben al eens vaker vermeld dat vele "Rhoenen" landmeter waren. Ook Henricus was een deskundige op dat gebied en was er dus van overtuigd dat hij het gelijk aan zijn zijde had. De "maire" van Bocholtz, dhr. Schiffelers, verklaarde dan ook dat Rhoen in zijn recht stond. Schiffelers was van 1800 tot 1831 burgemeester van Bocholtz.

Op 11 februari 1808 arriveerde op de "Kruutsbreur" het tweede kindje van het echtpaar Rhoen-Pluymakers. Het was een dochtertje: Anna Catharina Hubertina. Zij zou later mijn overgrootmoeder worden. (foto)

De aangifte werd voor Henri Schiffelers, "maire" en ambtenaar van de Burgerlijke Stand in Bocholtz gedaan. Als getuige fun-

geerde Pierre Rohen (Rhoen), de twee jaar jongere broer van Henricus. Als tweede getuige trad op Guillaume Bröcheler, oud 49 jaar, van beroep "marguiller" (koster). Van 1825 tot 1827 was deze Bröcheler gemeentesecretaris in Bocholtz.

Henricus Rhoen woonde nu met zijn vrouw en twee kinderen op de Kruisbroedershof. Hoeveel personeel hij had weten we niet.

De moeder van Henricus woonde, na terugkeer uit Voerendaal, met haar zoon Peter en drie dochters nog altijd op de "Hoeve", die immers hun eigendom was.

In die dagen had zij het verschrikkelijke bericht ontvangen dat haar zoon Johan Heinrich Hubert - die enkele jaren geleden in dienst moest in het leger van Napoleon - op een van de vele veldtochten gewond was en in 1810 in het ziekenhuis van Stettin overleden was.

Dat zou niet de enige jobstijding zijn, want op 11 september 1809, twee maanden na de geboorte van hun dochtertje Hubertina overleed Anna C. Rhoen-Pluymakers in huize de "Kruutsbreur". Ze was pas 29 jaar oud. Naar de oorzaak van het overlijden moeten we maar raden. Allerwaarschijnlijkst zal het wel kraamvrouwenkoorts zijn geweest. De hygiëne stond in die dagen niet op een hoog peil.

Voor de jonge weduwnaar, 27 jaar oud, met twee jongen kinderen braken moeilijke tijden aan. Daar moest hulp komen. Waarschijnlijk zal wel een van zijn jongere zusjes van de "Hoeve" voorlopig de huishouding hebben waargenomen.

Op internationaal terrein zaten we toen in een zeer onstuimige en roerige tijd.

Keizer Napoleon was niet tevreden met de houding van de Bataafse Republiek (zo heette Nederland toen) en maakte er in 1806 een koninkrijk van met als koning zijn jongste broer Lodewijk Napoleon. In alle overwonnen landen waar keizer Napoleon de macht bezat stelde hij familieleden als hoofd van dat land aan, die dan moesten regeren zoals Napoleon het graag had.

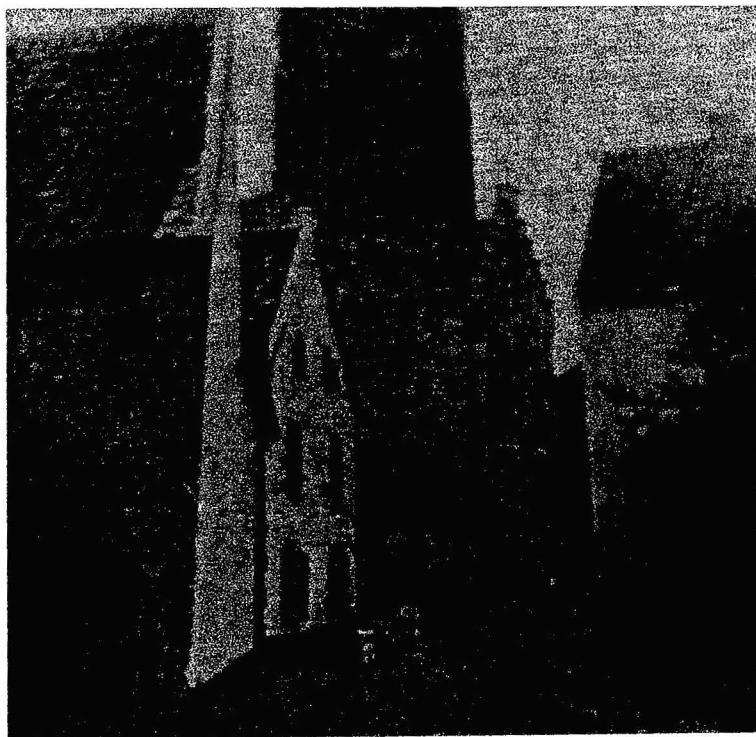
Lodewijk Napoleon was getrouwd met Hortense de Beauharnais die de dochter was van Joséphine de Beauharnais, de echtgenote van de keizer. Een rare familieverhouding. Napoleon was dus behalve een broer van Lodewijk Napoleon ook nog zijn "stiefschoonvader".

De zoon van deze Lodewijk Napoleon en Hortense is later als Napoleon III keizer van Frankrijk geweest van 1852 tot 1870.

Deze Lodewijk Napoleon was ondanks alles een goede koning voor de Nederlanders. Oogluikend liet hij de smokkelhandel tussen Holland en Engeland toe, ofschoon dit door de afkondiging van het Continentale Stelsel ten strengste verboden was. Daarom werd in 1810 het besluit genomen Holland bij Frankrijk in te lijven. Van 1810 tot 1813 was ons

land een deel van Frankrijk met alle gevolgen van dien. Toen Napoleon in 1812 het besluit nam Rusland te veroveren moesten ook de Nederlanders meedoen. De veldtocht naar Rusland en de afloop ervan is wel zó bekend dat we dat hier niet meer hoeven te vertellen. Van de 25.000 Nederlanders die de tocht hebben meegemaakt zijn er slechts 1500 d.w.z. 6% teruggekeerd. Ook uit onze streek waren er veel jongelui bij, zoals bijvoorbeeld Pieter Jozef van Wersch uit Simpelveld (mijn overgrootvader) die de terugtocht gelukkig overleefd heeft. Anders zouden deze regels niet geschreven zijn!

Wordt vervolgd

*Links de "Kruisbroedershoeve" of "de Kruutsbreur" in het begin van de vorige eeuw.
Op de achtergrond de pastorie en de kerk.*

DE VAASTE

*De vaaste dat is die tsiet
woa me ziech werm ins van binne bezieet.
Noa ós jeloof weëd ós dat aabevoale.
Vuur tse bejinne junt vier ós 't èsje-krütsje hoale.*

*Wie 't vrugger woar is 't allang nit mieë,
dat kan me róngsum uvveral zieë.
Offertje bringe en ziech jet ontzage
is ee krüts en weë kan dat nog drage?*

*Der sjnüts jóng in e düesje mit der deksel dróp,
bis 't zóndiegs, dan oos me werm alles óp.
Tsiejaret, tsiejaar en toebak blève in 't sjaaf.
Jonge en manslü woare wat dat betróf braaf.*

*Vrij-e joa, ho mer, ee offer bringe!
Op alles wósse ze jet tse vinge.
Ooch trouwe woeëd in die wèche nit jedoa.
Alling deuse en begrave, dat moeët durchjoo.*

*Mer noa die ieësjte veer wèche,
kank me effe mit die sjtreng wette brèche.
Dan koam haofvaaste en woar hei en doa wal jet tse doeë.
Mit bal, tejater of e konzeët woare de lüj dan vroeë.*

*Wiesse donnesjdieg jónge de klokke noa Roeëme, woeët jezaat.
En jee kink dat ziech doa dan jet bij daat.
Dan koame de koerjonge mit de klabatter langs jen duur
en vroagete ziech eier of jeld doavuur.*

*De eier lose ze ziech jód sjmaache
en van 't jeld jónge ze ee reesje maache.
Jouwe vriedig joof 't jee vleesj en mer kaal èse.
Me moeët vaaste, drum woeëd mer in inge zoere hiering jebèse.*

*Mit Poasje moeët alles nui en blietse blank zieë.
A winkter of vaaste daat me da lever nit mieë.
In jidder hoes woeëd der hoespoets jehouwe,
dan sjtoochte de vrouwli de heng oes de mouwe.*

*Nui kleier jelde, dat woar jet wat jidderinge dong,
inge antsóg, bóks, hód of sjong.
Jod tse jedank koam dan Poasjzamsdieg en jidderinge
koeët dna oes volle brós 't halleløeja zinge.*

Tilla Schleck-Lommen.
Bóches, fibberwaar 1991

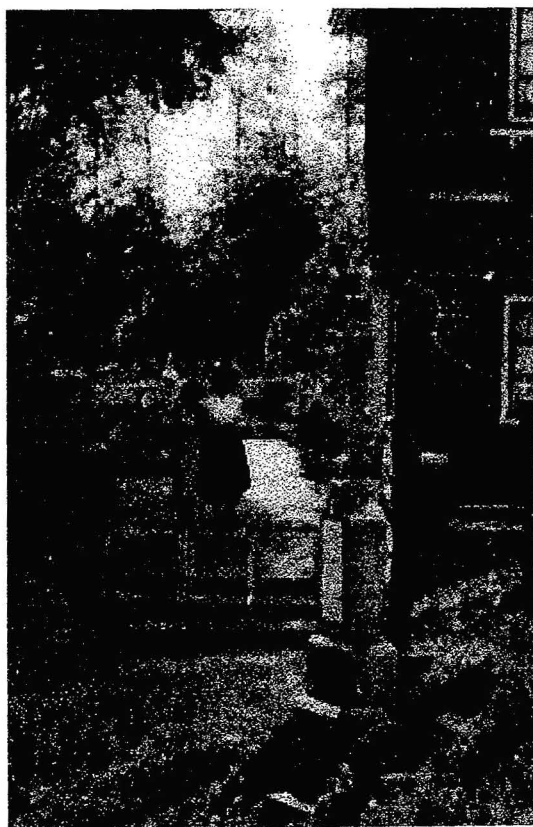
EEN VERGETEN WEGKRUIS

door P. Janssen.

Op zoek naar de geschiedenis achter de wegkruisen van Simpelveld en Bocholtz viel mij onderstaande foto in handen. Ze toont een beeld van de kruising van de Rolduckerweg en de Oude Molsbergerweg ten tijde dat het eerste huis nog vrij stond.

Wie goed kijkt ziet in de berm van de Rolduckerweg rechts een monumentaal kruis staan. De kwaliteit van de foto is slecht, maar toch nog voldoende om er met behulp van de computer een uitsnede van te maken.

Toen ik de foto aan enkele oudere mensen liet zien wist iedereen zich te herinneren dat het er inderdaad gestaan had, maar verder ook niets. Op een oude foto van de Rolduckerweg uit 1957 stond dit kruis er nog. Later is er een gietijzeren kruis op een sokkel voor in de plaats gekomen. Dit is in oktober 1997 vernield en door de Sectie Wegkruisen in samenwerking met de gemeente vervangen door een smeedijzeren kruis, afkomstig van het kerkhof van Bocholtz.

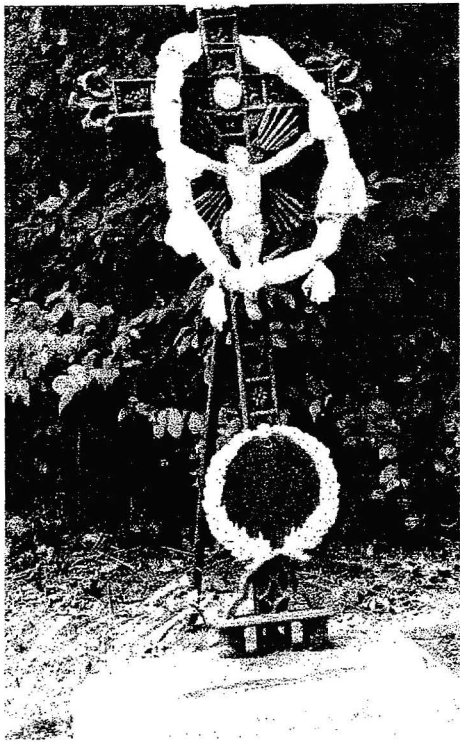
Tevens is het verplaatst naar het hoekpunt met de Oude Molsbergerweg. De buurt houdt nu een oogje in het zeil op het wel en wee van het kruis.

Met betrekking tot het kruis van de foto zijn er nu veel raadsels. Om er eens enkele te noemen:

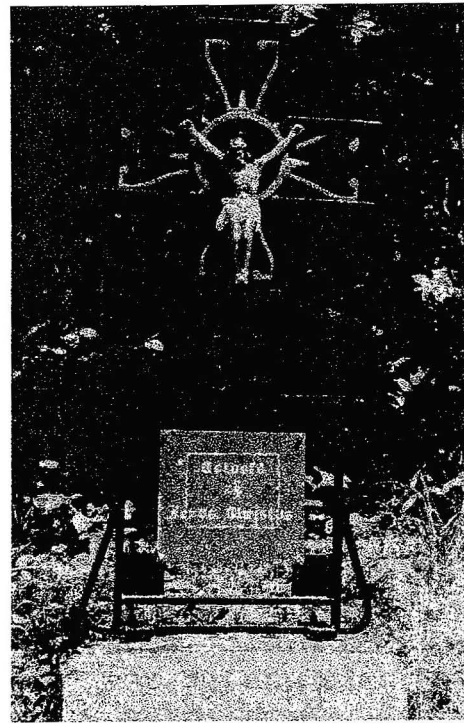
- ▶ wanneer is het kruis verdwenen? (na 1957)
- ▶ waarom moest het weg?
- ▶ hoe lang heeft het er gestaan?
- ▶ wat was de tekst op de witte plaat op het kruis?
- ▶ wat was de reden dat het kruis er stond?
- ▶ wie was de eigenaar?

Uit het feit dat er een ander kruis voor in de plaats kwam is de conclusie te trekken dat het eerste kruis beschadigd was of vernield werd en/of niet gerepareerd kon worden.

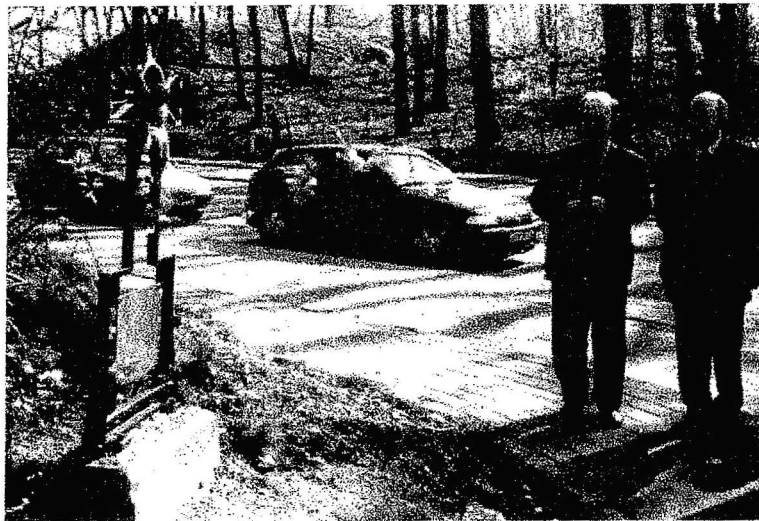
Nu is het natuurlijk een illusie om op al die vragen een antwoord te krijgen. Maar mochten er onder onze lezers mensen zijn die nog een klein stukje van de puzzel kunnen aandragen, of die andere, betere foto's van dit kruis in hun bezit hebben, dan verzoeken wij hen contact met ons op te nemen. Heeft u nog (oude) foto's van onze andere wegkruisen, dan zouden wij die ook graag willen kopiëren.

Op 11 oktober 1997 werd het gietijzeren kruis volledig vernield.

Het nieuwe smeedijzeren kruis.

Onze toenmalige voorzitter Leo Kohl z.g. assisteert pastoor Clerx (l.) bij de inzegening van het kruis op 22 maart 1997.

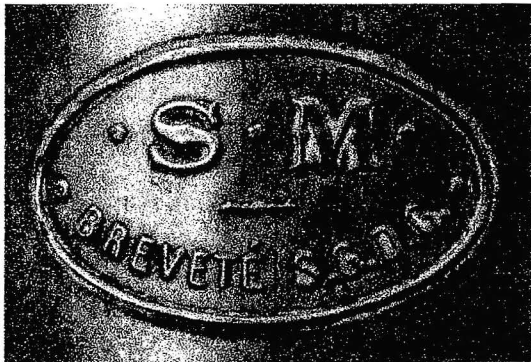
SECTIE TECHNIEK VRAAGT

De sectie techniek heeft van diverse personen enkele voorwerpen uit vervlogen tijden gekregen. Voor mensen van vandaag is niet altijd direct duidelijk wat het doel was van deze voorwerpen. Wij kunnen alleen maar gissen naar deze doelen.

Graag zouden wij van lezers horen door welke mensen dit voorwerp in het verleden gebruikt werd en waarvoor. Ook is interessant te weten hoe men er mee omging. Leuke verhalen of anekdotes over het gebruik zijn ook van harte welkom.

Deze keer een voorwerp uit een privécollectie. Het is een koperen pot, circa 18 cm hoog en met een diameter van 10 cm. Aan de zijkant zit een handpomp / handvat. Vermoedelijk om het vat op druk te brengen. Aan de bovenzijde zit een wartel met daar doorheen een buisje tot op de bodem van de pot. Aan de buitenzijde eindigt het pijpje op een kraantje. Voor op de pot zit een plaatje met de volgende tekst:

S.M.
Breveté S.G.D.G.

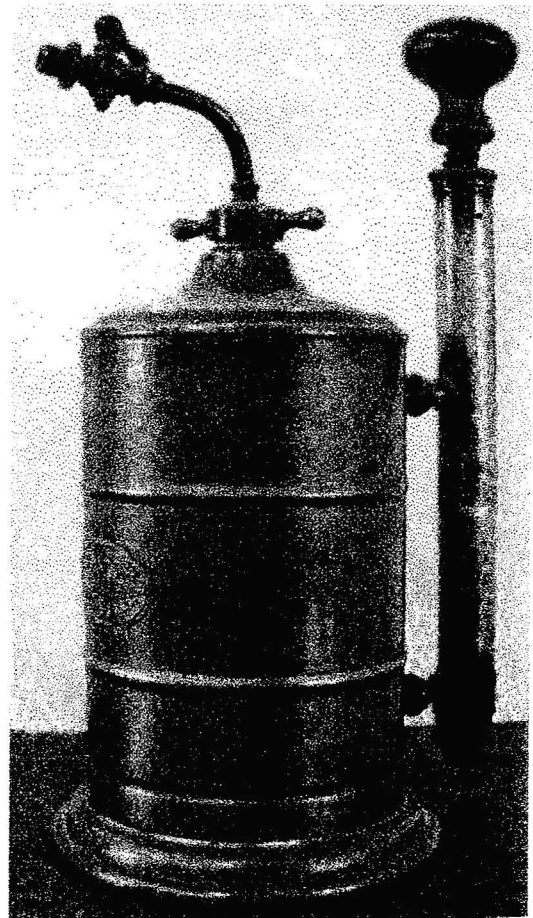

Mocht iemand ons iets kunnen vertellen over het bovenstaande voorwerp dan zouden wij dit graag van u vernemen.

Armin Hamers
De Baan 52
6351 BL Bocholtz
tel. 045 - 544 54 82
E-mail:

armin.hamers@lgphilips-displays.com

Rob Scholl
Molsberg 88
6369 GP Simpelveld
tel: 045 544 51 88

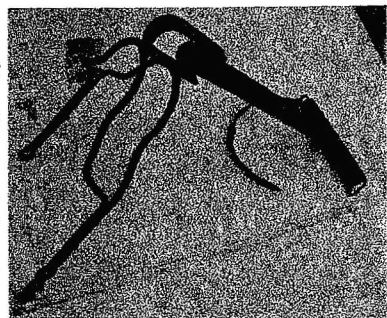

Op onze vraag in de voorgaande uitgave heeft maar één persoon gereageerd. Hiervoor onze dank. Uit deze reactie is het volgende gebleken:

Het voorwerp bleek te worden gebruikt bij boerderijen met hoogstamfruitbomen. Hiermee werd voorkomen dat de koeien die onder de bomen graasden, het fruit van de laaghangende takken aten.

Door de stang over de hals van de koe te plaatsen en met riempjes (aan beide kanten heeft er een gezeten) aan de hoorns te bevestigen, werd voorkomen dat de koe haar hoofd te hoog kon optillen.

Als de koe haar hoofd te ver ophief stootte de stang tegen de schoft en werd verder b e w e g e n verhinderd..

ZOEKPLAATJE

Met een zekere regelmaat krijgen we in ons archief foto's aangeboden waarvan nauwelijks iets bekend is. Zo ook deze twee. Het enige bekende is gauw opgesomd: ze komen beide uit Bocholtz, op de bovenste staan de leden van een kegelclub, de onderste is een familiefoto, waarschijnlijk van een gouden bruiloft.

Wie weet er meer van?

Reacties graag aan: Guus Herbergs, Emmastraat 29, 6351 CT Bocholtz, tel: 045 - 544 33 89
of Frans v.d. Smissen, Sougnezstraat 6. 6369 EJ Simpelveld, tel: 045 - 544 17 30

Heeft u nog oude foto's van Simpelveld en Bocholtz of oude school-, verenigings- of familiefoto's? Laat ons er een copie van maken voor ons archief. Uw garantie dat ze voor de toekomst behouden blijven!

